

Рецензія

**кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри публічного права
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
Меленко Оксани Володимирівни на дисертаційне дослідження
Бурдейного Юрія Івановича «Доктрина належної судової процедури:
світовий досвід і перспективи для України»**

Належна судова процедура як судовий прояв належної правової процедури є одним із наріжних елементів верховенства права, гарантією захисту прав і свобод людини від свавілля держави. У сучасних умовах України дослідження цієї доктрини набуває особливої гостроти та практичної значущості з кількох взаємопов'язаних причин:

По-перше, євроінтеграційний поступ України. Необхідність дослідження зумовлена активним процесом інтеграції України до Європейського Союзу та виконанням міжнародно-правових зобов'язань перед ЄС і Радою Європи.

По-друге, актуальність посилюється наявністю системних порушень права на справедливий суд в Україні, що констатується у практиці Європейського суду з прав людини. Належна судова процедура має стати дієвою гарантією підвищення довіри до судової влади, захисту від необґрунтованого притягнення до відповідальності й реального забезпечення справедливості.

По-третє, особливої практичної значущості тема набуває в умовах функціонування правосуддя під час збройного конфлікту та дії воєнного стану (запровадженого з 2022 року). Екстраординарні умови створюють ризики спрощення процедур, обмеження гласності та ускладнення доступу до суду. Дослідження дає змогу проаналізувати шляхи збереження мінімальних стандартів справедливого суду без допущення необґрунтованого примусу, забезпечуючи баланс між національною безпекою та правами людини.

По-четверте, доктринальне розмежування загальної належної правової процедури (due process) та її суто судового різновиду залишається в Україні недостатньо розробленим. Водночас існує гостра потреба в адаптації цих

інститутів до викликів сучасності цифровізації правосуддя (її впливу на доказування), функціонування правосуддя після війни та забезпечення єдності судової практики.

Тема належної судової процедури як різновиду належної правової процедури на сучасному етапі здебільшого досліджувалася європейськими вченими крізь призму права на справедливий суд (right to a fair trial), загальних процесуальних гарантій, судової незалежності та due process у кримінальному й цивільному процесах.

Проте в українській конституційно-правовій науці відсутні спеціальні комплексні дослідження, присвячені саме належній судовій процедурі як специфічному різновиду та найвищій формі реалізації належної правової процедури. Наявна значна наукова прогалина щодо комплексного доктринального осмислення належної судової процедури як самостійного інституту в конституційно-правовому вимірі, який би водночас поєднував фундаментальні теоретичні засади з практичними механізмами захисту прав людини в судовому процесі (особливо в умовах реформ та воєнного стану). Це й зумовило необхідність написання дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відповідно до плану наукових досліджень кафедри відповідно до наукових тем кафедри «Процесуальне право: теоретико-правові засади, нормативно-правове забезпечення та перспективні напрямки розвитку» (державний реєстраційний номер 0120U103394), «Реформування процесуально-правових інститутів адвокатури, прокуратури та суду в умовах особливих правових режимів» (державний реєстраційний номер 0125U003449), НДР «Впровадження стандартів юстиції Європейського Союзу у перехідне правосуддя України та інтенсифікація їхньої продуктивності цифрових рішень» (4/46 державний реєстраційний номер: 0126U000627).

Тему дисертації затверджено рішенням Науково-технічної ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформованих у дисертації. Об'єктом дослідження є комплекс суспільних відносин, що складаються під час практичного втілення принципу належної правової процедури в судочинстві, а також діяльність органів загальної та конституційної юрисдикції щодо захисту права особи на справедливий суд. Ця сфера охоплює процесуальні гарантії на кожному етапі судового процесу - від досудового провадження до реалізації судових рішень - через призму верховенства права, європейської інтеграції, трансформації судової системи України та безпекових викликів воєнного стану.

Предметом дослідження виступає доктрина належної судової процедури як особливої форми належного правового процесу, історія її становлення, методологія, інструменти інтеграції у вітчизняну правову систему та особливості правозастосування. Увага акцентується на теоретичному аналізі сутності, властивостей і структурних елементів цієї процедури (зокрема, безсторонності суду, рівності та змагальності сторін, обґрунтованості рішень, розумних строків), встановленні її зв'язку із загальною концепцією належної правової процедури, а також на виявленні дефектів правового регулювання для розробки рекомендацій щодо модернізації законодавства та судової практики.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації положень забезпечується комплексним і системним застосуванням сучасних методів наукового пізнання. Зокрема: компаративістський (порівняльно-правовий) метод дозволив детально проаналізувати світовий досвід (зокрема англо-американську та європейську доктрини *due process*) та адаптувати його до українських реалій. Історико-правовий метод забезпечив простеження генезису концепції належної правової процедури від її витоків до сучасного стану. Системно-структурний та логіко-семантичний класичні методи допомогли чітко розмежувати поняття «належна правова процедура» та «належна судова процедура», визначити їхнє співвідношення та сутнісні ознаки. Конституційно-правовий аналіз ліг в основу розробки рекомендацій щодо реформування судочинства України в умовах євроінтеграції та правового режиму воєнного стану.

Дисертаційне дослідження присвячене комплексному конституційно-правовому аналізу належної судової процедури як специфічного різновиду належної правової процедури в Україні. Належна судова процедура як судовий прояв належної правової процедури є одним із наріжних елементів верховенства права, гарантією захисту прав і свобод людини від свавілля держави. У сучасних умовах України її дослідження набуває особливої гостроти та практичної значущості з кількох взаємопов'язаних причин. По-перше, це євроінтеграційний поступ України та зобов'язання перед ЄС та Радою Європи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що ця дисертація є першим у вітчизняній доктрині конституційного права комплексним дослідженням належної судової процедури як особливої архітекτονіки належного правового процесу. У роботі крізь призму конституціоналізму розкрито вплив цього феномену на утвердження верховенства права, досліджено його генезу й доктринальну сутність, визначено специфіку імплементації в національне правове поле та окреслено вектори розвитку в контексті євроінтеграційного поступу, модернізації правосуддя, функціонування конституційних інструментів захисту прав людини й безпекових викликів воєнного стану.

Найбільш вагомі результати дослідження, що визначають його наукову новизну, конкретизовано в таких положеннях, які виносяться на захист:

Уперше:

1. науково обґрунтовано конституційно-правову природу належної судової процедури як автономного конституційного інституту, що репрезентує процесуальний вимір верховенства права та є специфічним судовим відображенням загальної концепції належного правового процесу;

2. розкрито теоретико-методологічний зміст кореляції категорій «належна правова процедура» та «належна судова процедура»; доведено, що судова процедура є вищою конституційно-гарантованою формою втілення принципу *due process of law*, оскільки забезпечується інституційними атрибутами судової влади - її незалежністю, безсторонністю та особливим конституційним статусом.

Джерельну базу роботи склали Конституція України, міжнародні акти, законодавство зарубіжних країн, а також вагомий масив судової практики — рішення Конституційного Суду України, Верховного Суду та прецедентне право ЄСПЛ (зокрема, крізь призму статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). Внутрішня логіка та архітектоніка дослідження є несутеречливою, де кожен висновок послідовно випливає із поставлених завдань. Достовірність результатів підтверджується їхньою широкою апробацією на авторитетних міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях у Чернівцях та Львові протягом 2023–2024 років, а також публікацією серії наукових статей у провідних фахових виданнях.

Водночас рецензована робота має низку зауважень:

1. Дисертація позиціонується як комплексний конституційно-правовий аналіз належної судової процедури, а наукова новизна обґрунтовується через її дослідження «саме... у конституційно-правовому вимірі». Водночас у завданнях роботи декларується вивчення елементів належної судової процедури у різних видах судочинства (кримінальному, цивільному, адміністративному) та аналіз практики Верховного Суду. У тексті роботи (наприклад, у підрозділі 2.3) автор значну увагу приділяє суто галузевим процесуальним аспектам (принципам змагальності, допустимості доказів, розумним строкам). У роботі спостерігається певне зміщення акцентів від заявленого конституційно-правового аналізу в бік загальнотеоретичного або кримінально-процесуального й цивільно-процесуального дослідження. Змісту бракує чіткої методологічної лінії, яка б дозволила відокремити конституційну сутність належної судової процедури (як елемента верховенства права і поділу влад) від її безпосереднього наповнення у процесуальних кодексах.

2. У першому розділі та підрозділах 3.1 і 3.2 дисертант здійснює масштабний екскурс в англо-американську традицію, історію Великої хартії вольностей, поправок до Конституції США, а також практику судів Європи. Натомість найгостріші та найактуальніші для України питання, які безпосередньо винесені в актуальність роботи — а саме функціонування правосуддя в умовах воєнного

стану (ризика спрощення процедур, обмеження гласності) та цифровізація правосуддя — розглядаються лише в межах одного підрозділу 3.3. Робота виглядає переобтяженою загальновідомими історичними та іноземними доктринальними положеннями. Натомість зміст виграв би, якби автор приділив більше уваги самостійному аналізу сучасних українських реалій (наприклад, трансформації стандартів due process під час дистанційних судових засідань в умовах війни чи обмеженню доступу до судового реєстру).

Однак висунуті дискусійні положення не заперечують наукових досягнень дисертації Юрія Івановича Бурдейного та не впливають на висновок про належний рівень рецензованого дослідження, його загальну позитивну оцінку.

Відсутність порушення академічної доброчесності. У дисертаційному дослідженні Ю.І. Бурдейного повністю дотримано принципів та правил академічної доброчесності, визначених чинним законодавством України про освіту. За результатами обов'язкового автоматизованого контролю за допомогою ліцензійних антиплагіатних систем встановлено високий рівень унікальності тексту, а поодинокі збіги належать виключно до загальноприйнятої юридичної термінології, назв нормативно-правових актів та офіційних цитат із судових рішень. У роботі повністю відсутні ознаки академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації даних. Усі запозичені ідеї, концепції та статистичні відомості супроводжуються точними й коректними бібліографічними посиланнями на першоджерела. Робота є самостійно виконаною кваліфікаційною працею, що відображає особистісний внесок здобувача у розвиток юридичної науки, без ознак стороннього втручання чи використання несанкціонованих інструментів генерації текстів, що підтверджує її високий етичний та академічний статус.

Загальний висновок.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Юрія Івановича Бурдейного «Доктрина належної судової процедури: світовий досвід і перспективи для

України» є кваліфікаційною науковою працею, яка виконана особисто здобувачем, розв'язує конкретне наукове завдання, є актуальною і завершеною. Таким чином дисертаційне дослідження відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановам Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.2022 р., №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05.2024 р.), а її автор Бурдейний Юрій Іванович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук,

доцент кафедри публічного права

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Оксана МЕЛЕНКО

